

Jaarverslag 2017

Inleiding voorzitter

Vandaag presenteren wij het 4 e jaarverslag van onze stichting Monumentaal Westland.

Samen met heel veel betrokken vrijwilligers en met ondersteuning van de gemeente Westland brengen we elk jaar op indrukwekkende wijze het cultureel erfgoed in ons mooie Westland onder de aandacht van veel mensen. Ook bij onze oud inwoners.

In 2017 hebben we onze grenzen verlegd en zijn gaan samenwerken met de gemeenten Midden Delfland en Delft. Ook in deze gemeenten erkent men het belang om het verleden te onderhouden. Op Open monumentendag zijn veel historische gebouwen voor een breed publiek geopend.

Tot slot wil ik ook dank zeggen aan Dunea. Dit bedrijf zorgt voor ons drinkwater en beheert ook de historische watertoren in Monster. In samenwerking met ons verzorgen zij rondleidingen in onze duinen en is het mogelijk om de watertoren te bezichtigen.

Om voorzitter te mogen zijn van een stichting, die haar belangrijke taak op een voortreffelijke wijze oppakt, is een voorrecht waarvan ik elke keer weer volop geniet. Met gepaste trots presenteren wij u ons jaarverslag 2017.

Bestuur 2017

Het bestuur bestaat sinds 15 december 2016 uit: Arie Storm (voorzitter) Wouter Loots (secretaris), Leo van der Pluijm (penningmeester) en Jolanda Faber (PR en communicatie). Op 30 september 2017 is Jolanda Faber wegens drukke werkzaamheden afgetreden. Het bestuur is nog op zoek naar een vervang(st)er.

In 2017 heeft het bestuur in deze samenstelling zeven keer vergaderd. Zij wordt bijgestaan door Amanda Jutte als Vakspecialist Cultuur Historisch Erfgoed van de gemeente Westland. Het bestuur steunt voor de planning en uitvoering van de Open Monumenten Dagen en de Klassendag volledig op de comités in de kernen in De Lier, 's-Gravenzande/Heenweg, Monster/Ter Heijde, Naaldwijk/Honselersdijk, Poeldijk en Wateringen/Kwintsheul. Deze comités worden vertegenwoordigd door de kernvertegenwoordigers die in 2017 samen met het bestuur zeven keer hebben vergaderd.

De bestuursleden ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden voor de stichting. Zij kunnen voor de stichting betaalde kosten eventueel declareren na overlegging van een factuur en een betaalbewijs

SMW gegevens

Wilgenhove 36

2295 RB Kwintsheul

Web: www.monumentaalwestland.nl

Email: monumentaal.westland@gmail.com

Tel. 0174.295436 Mob. 06.2300.5668

Bankrekening: NL 51 RABO 0188 2467 46

KvK: 60828765

ANBI cultureel: RSIN 854077868

Klassendag

De Lier

Op vrijdag 8 september hebben twee scholen, de Prins Willem Alexander en de Mauritschool meegedaan aan de klassendag in De Lier. 52 kinderen hebben in groepjes vier monumentale boerderijen bezocht rondom De Lier. De geplande fietstocht langs de vier boerderijen kon vanwege de regen helaas niet doorgaan. Gelukkig waren er

bereidwillige ouders, die de kinderen rondgereden hebben.

De kinderen zijn gastvrij en met veel enthousiasme ontvangen door de vrijwilligers. Zij hebben interessante verhalen gehoord over hoe het leven in vroeger tijden op de boerderij was. Op de Oostbuurtseweg mochten de kinderen een kijkje nemen in de kelder, waar nog grote betonnen bakken stonden om de melkbussen koel te houden. Op de Burgerdijkseweg en de Oudecampsweg luisterden de kinderen naar verhalen over de oorlog. Er werd verteld over onderduikers in de hooiberg en mensen uit de stad, die naar het platte land kwamen voor voedsel. Tot slot vertelde de boer op

de Noordlierweg over allerlei oude gereedschappen en mochten de kinderen daarna even op een oude tractor zitten.

Kinderen en vrijwilligers hebben genoten van deze succesvolle en leerzame ochtend.

's-Gravenzande

De klassen van de scholen uit de kernen 's-Gravenzande hebben de bunkers achter "Intratuin" bezocht en hebben een speurtocht door historisch 's-Gravenzande gedaan.

De Wegwijzer ('s-Gravenzande) heeft ook met 27 leerlingen en 7 volwassenen de bunkers bij Intratuin bezocht. Ze zijn daar rondgeleid door de mensen van Fort Hoek van Holland.

De Driekleur is met 43 leerlingen en 10 volwassenen ook bij de bunkers geweest. Ook zij hebben een rondleiding gekregen door het bunkercomplex door de mensen van Fort Hoek van Holland.

De Prins Willem Alexander school heeft met 102 leerlingen en 15 volwassenen een speurtocht door historisch 's-Gravenzande gemaakt. De ontvangst voor aanvang van de speurtocht was in het rijksmonument gedeelte van het Stadhuis in 's-Gravenzande. De speurtocht vond plaats op donderdag 7 september in verband met de markt op vrijdag.

Monster

We hebben dit jaar vanwege het weer de Klassendag in de Willemschool gehouden. De school wilde hun 50 kinderen niet de stromende regen insturen en terecht! Op school "rondleiden zonder monument" heeft toch goed uitgepakt. Bas heeft verteld over de historie van Monster en de kerk. Leo heeft verteld over Herckenrath en Vincent heeft oude foto's van de Havenstraat en foto's van schoolklassen van vroeger laten zien. Een 200-jaar oud schoolschrift met handgeschreven redactiesommen maakte grote indruk. Kortom, de klassendag op de school zelf was een succes. Een behoorlijk aantal kinderen van de Willemschool is de dag erna ook ter plekke gaan kijken.

Het is een overweging waard om dit volgend jaar ook zo te doen, ongeacht het weer. Met name voor Herckenrath is dit effectiever. Het trekt misschien sommige scholen over de drempel. Het kost ze minder tijd en is voor hen gemakkelijker te organiseren.

Naaldwijk en Honselersdijk

Basisschool 't Startblok in Honselersdijk heeft dit jaar aangegeven niet mee te doen met de Open Monumentendag naar de kerk. Na dit bericht zijn zij door de Stichting Monumentaal Westland uitgenodigd om deel te nemen aan de activiteit rondom de Bloemententoonstelling en een rondleiding in de Oude Kerk in Naaldwijk.

Voor 15 leerlingen van SBO De Diamant in Naaldwijk werd de Klassendag verzorgd door de Historische vereniging Naaldwijk-Honselersdijk.

Onder leiding van Els Spaargaren, de dochter van de laatste stationschef van Naaldwijk, bezochten ze het voormalige tramstation aan de Verspycklaan. Daar wordt nu nog gewerkt aan de afronding van de restauratie. Hier kregen ze oude foto's te zien en leerden ze over de stoomtrein die door het Westland heeft gereden. Vervolgens werden ze ontvangen in de Gashouder waar architect René Hoek hen uitleg gaf over de voormalige functie van deze gashouder en hen rondleidde door het kantoor. Terug in de klas heeft Els Spaargaren opnieuw oude foto's laten zien van het station en omgeving. De leerlingen wisten zich veel te herinneren en vonden het een interessante gastles.

Op vrijdagmorgen 8 september hebben de groepen 7 en 8 van de WSKO Basisschool 't Startblok uit Honselersdijk en de Openbare Daltonschool Naaldwijk tijdens een bloemschikwedstrijd laten zien hoe creatief zij met bloemen zijn. Dit initiatief is een van de nieuwe ideeën die zijn ontstaan door het verplaatsen van de tentoonstelling ná de zomervakantie. De organisatie ziet dit initiatief als een cultureel en creatief leermoment.

In het kader van Open Monumentendag bezochten beide scholen de Oude Kerk, waar ook de Nationale Zomerbloemententoonstelling plaatsvond. Voor of na een rondleiding door de monumentale Oude Kerk hebben de leerlingen van beide basisscholen, in navolging van het thema van de tentoonstelling 'Erfgoed,' een bloemstukje in een kinderlaarsje, klomp of kinderschoen gemaakt. Het heeft een plaatsje bij de kamer van Sinterklaas gekregen.

Een jury beoordeelde, namens Monumentaal Westland en de organisatie van de NZBT, de drie mooiste werkstukken per klas. Alle bloemstukjes hebben een plaatsje in de tentoonstelling gekregen en veel ouders, familie en bekenden zijn deze komen bewonderen.

Poeldijk

De volgende scholen deden in Poeldijk mee:

- Basisschool De Nieuwe Weg te Poeldijk, groep 8, 28 leerlingen
- Basisschool Verburch-hof te Poeldijk, 2 groepen 8 met samen 34 leerlingen

De leerlingen bezochten bedrijventerrein ABC Westland te Poeldijk. Ze kregen na een introductie een presentatie over het ABC bedrijventerrein, een quiz over exotisch fruit, een rondleiding op de werkvloer/hal ABC Logistics met o.a. het sorteren van fruit

en groenten, verwerken, verpakken en vervoeren. Tevens mochten de kinderen een kijkje nemen op het dak van het Food Center Westland waar zonnepanelen staan.

Het weer was niet zo goed! Maar de kinderen vonden het zeer boeiend en hebben ervan genoten.

Wateringen en Kwintsheul

Alle zes basisscholen in Wateringen en Kwintsheul hadden zich opgegeven voor de Klassendag. Op vrijdag 8 september verdeelden twaalf groepen zich over de Sint Andreaskerk in Kwintsheul, de molen Windlust, de Hofboerderij, de Hervormde Kerk op het Plein en de Sint Jan de Doperkerk in Wateringen.

De 37 vrijwilligers bij de monumenten spraken van een zeer geslaagde dag. Over het algemeen kan worden gesteld dat er veel belangstelling was bij de kinderen.

De organisatoren merkten dat het gewaardeerd wordt dat er voldoende vrijwilligers zijn die ook nog eens gepassioneerd en kundig zijn. Bij de Hervormde Kerk raakten de kinderen enthousiast, omdat ze dingen zagen die ze normaal niet te zien krijgen. En als je er dan ook nog eens met je vingers aan mag zitten ... Welk kind vindt het nou niet leuk om het orgel te mogen bespelen. En als je dan even later door middel van het stokkenklavier het carillon over Wateringen mag laten galmen, dan kan je dag niet meer stuk.

Bij de Sint Andreaskerk in Kwintsheul werden de leerlingen in drie groepen verdeeld. Net als voorgaande jaren. Zo viel er veel te zien voor de kinderen, zoals het uitzicht vanaf de toren of het kerkzilver in de kluis (foto). Het doet goed om te merken dat het op elkaar laten aansluiten van de drie groepjes, iets is dat elk jaar weer beter gaat. Ervaring speelt dan een belangrijke rol.

De combinatie van molen Windlust en de bibliotheek is ook een gouden greep. De halve groep op de molen en de andere helft in de bieb voor een algemeen verhaal over molens. Zo blijft het op de molen te overzien en wordt het voor de kinderen, educatief gezien, veel breder.

Maar het liep niet overal gesmeerd. Door het extreem slechte weer hadden de beheerders van het Gemaal Oude en Nieuwe Broekpolder het heel druk om de Delflandse voeten droog te houden. Daarom was er geen tijd voor de twee groepen die op bezoek zouden komen. De school had alle begrip voor deze bijzondere situatie en er werd afgesproken om het volgend voorjaar alsnog bij het gemaal op visite te gaan.

Ook door het slechte weer kwamen de leerlingen bij de Sint Jan de Doperkerk wat later dan gepland. Hierdoor kon niet alles even uitgebreid getoond en verteld worden. Dit ging gelukkig niet ten koste van de waardering van de kinderen.

De school die bij de Sonnehoeck langs zou gaan, had een dubbele afspraak in de agenda staan. Gelukkig werd dit bijtijds ontdekt en kon er worden verschoven. De drie groepen werden op de maandag voor de Klassendag ontvangen, dit tot tevredenheid van alle partijen. Hiermee kwam het totaal aantal leerlingen op 402 en de leerlingen die nog naar het Gemaal gaan, zijn daar niet bij meegeteld.

Het feit dat er zowel bij het Gemaal als bij Sonnehoeck voor is gekozen om een andere datum te plannen, geeft het enthousiasme weer bij zowel de scholen als bij de monumentvrijwilligers.

Het blijkt dat een goed contact met de scholen van het grootste belang is voor een geslaagde Klassendag. Dit blijft elk jaar weer een belangrijk aandachtspunt.

Openmonumenten dag(en)

Opening

Met veel genoegen kijken we terug op de 4^e Open Monumentendag die onze stichting Monumentaal Westland mocht organiseren. Het begon met een feestelijk opening.

Elk jaar houden we deze opening in een ander monument in het Westland en deze keer kwamen we samen in het rijksmonument **de Hofboerderij** in het Hofpark in Wateringen.

Dit jaar werd de opening extra luister bijgezet door de aanwezigheid van genodigden uit de aanliggende gemeenten Delft en Midden Delfland. Onder de genodigden waren ook de wethouders uit deze gemeenten, waarmee ze het belang van onze Open Monumentendagen nog eens extra onderstreepten.

Na een welkomstwoord door de voorzitter van de historische werkgroep Wateringen / Kwintsheul werd de symbolische sleutel van open monumentendag aan de wethouder overhandigd. Onze wethouder Mevrouw de Goeij- van der Klugt opende met een wervende toespraak open monumentendag 2017.

Het geheel werd feestelijk omlijst door muziekvereniging de Phoenix uit Wateringen. We prijzen ons gelukkig met de betrokkenheid van alle aanwezigen. Hieruit blijkt dat het behoud en onder de aandacht brengen van ons cultureel erfgoed breed gedragen wordt. En niet te vergeten alle mensen in het veld.

In onze gemeente waren er weer veel vrijwilligers bezig om de vele bezoekers welkom te heten in onze ongeveer 50 gemeentelijke en rijksmonumenten. We kunnen weer terugzien op een geslaagde dag die zeker voor herhaling vatbaar is.

De Lier

Op zaterdag waren de monumentale **Domkerk** en de Toren te bezichtigen. Vanwege een trouwerij was de Domkerk om 14.00 uur gesloten. De Domkerk werd bezocht door 72 bezoekers, van wie 39 volwassenen en 33 kinderen. De toren is door 244 liefhebbers, van wie 142 volwassenen en 102 kinderen, beklommen. Dit is mogelijk gemaakt door de jaarlijkse terugkerende hulp van vele vrijwilligers.

Ook de **Timmerwerf** was open voor publiek. Hier kwamen 85 volwassenen en 20 kinderen. Mede door de expositie "Schering en Inslag" was het aantrekkelijk om de Timmerwerf te bezoeken.

Het was mogelijk om op deze dag een vaartochtje te maken vanaf het gemaal Oude en Nieuwe Broekpolder naar "de Zeven Gaten". De twee dames die gidsten waren prachtig in stijl gekleed en vertelden niet alleen over de Zeven Gaten, maar ook over de geschiedenis van het gebied er omheen. Ondanks het feit dat er was gemeld dat het gemaal dicht was, waren de dames tevreden over het aantal bezoekers.

Heenweg en 's-Gravenzande

Bij de **Sint Lambertuskerk** in Heenweg zijn producten van het land verkocht. Er werden oude leistenen dakpannen verkocht. Er waren oude Hollandse spellen, levende muziek en 's middags was er een wijnproeverij. Er zijn ca. 240 bezoekers bij het monument geweest.

De **korenmolen van Maat** was na de reparatie weer in volle glorie te bezoeken, ook de omloop van de molen kon weer gebruikt worden. Het aantal bezoekers was 75.

De **Uniekerk** kon zich ook weer in een behoorlijke belangstelling verheugen. Tussen 10.00 en 13.00 uur traden verschillende muzikanten op. Om 14.00 en 15.00 uur heeft het Kozakkenensemble onder leiding van Ludmila Romanova opgetreden. Het aantal bezoekers bij dit monument was 200.

In de **Dorpskerk** was een expositie over het belang van Gravin van Machteld voor 's-Gravenzande. Om 14.00 en 15.00 uur was er een lezing met beelden, gepresenteerd door dhr. Jan Dahmeijer. Om 15.15 uur was er een kleine uitvoering van muziektheater over het leven van Gravin Machteld, door acteurs van de theatergroep "Licht op Loosduinen". Het aantal bezoekers was 225. Buiten bij de kerk stonden banners van de kerk.

In het **museum van Ruud Heus** werden voorwerpen getoond, die Ruud tijdens de diverse opgravingen in 's-Gravenzande in de bodem heeft gevonden. Het varieert van gebruiksvoorwerpen, tot schoentjes. Het aantal bezoekers dat het museum heeft getrokken is 118.

In **D ' oude Koestal, Heenweg** was een wisseltentoonstelling met als titel: Wandeling door de duinen naar zee. Er is ook een kruidentuin, die te bezoeken is. Voor de kinderen was er van alles te ontdekken. Bezoekers konden koffie/thee krijgen. Het aantal bezoekers was 36.

Voorts was er natuurlijk de Stadswandeling waar behoorlijk gebruik van werd gemaakt.

Monster

Op 9 september waren zeven locaties toegankelijk voor het publiek. 's Ochtends volop regen. 's Middags met de zon, die toch nog voor goede bezoekersaantallen zorgde! De Schipperswoning en museum Westlandse Druif waren de nieuwelingen in 2017. Bij alle open monumenten waren vrijwilligers die rondleidingen verzorgden. Bezoekersaantallen en activiteiten zijn vastgelegd in onderstaande tabel.

Monster en Ter Heijde OMD 9 september 2017				
Locatie	Activiteit	Rolstoel	Volw.	Kind
Grafkelder Herckenrath	Tentoonstelling	nee	110	40
Grote Kerk Monster(K) en Toren (T)	Gids, toren beklimmen	✓ (toren niet)	140 (K)	39 (K)
			150 (T)	50 (T)

Monster en Ter Heijde OMD 9 september 2017				
Locatie	Activiteit	Rolstoel	Volw.	Kind
Molen De Vier Winden	Verkoop molenbroden	✓ (alleen beneden)	100	100
RK Kerk St. Machutus	Mini-Lourdesgrot	✓	33	8
Schipperswoning	Koffie en foto's in A3 formaat	nee	83	8
De Westlandse Druif	Rondleidingen historische muur	✓	66	22
NH Kerk Ter Heijde	Rondleiding – ook in het Engels	✓	63	

Grafkelder Herckenrath. Goed verlopen. Er was weer een kleine tentoonstelling ingericht. Felix-Jan Kuyper, zoon van de pas overleden mevr. Driessen heeft ook de hele dag mensen ontvangen naast de vrijwilligers. Hij doet wellicht volgend jaar weer mee. Ook zijn er veel kinderen van de Willemsschool langs geweest, Zij hadden vrijdag op school al van Leo een verhaal over Herckenrath gehoord. Verder was er een mevrouw, die zei dat ze vorig jaar op zondag was geweest, maar toen was de kelder gesloten. Ook zondag waren er 2 mensen op de fiets die tevergeefs kwamen kijken (ik kwam toevallig langs om nog een bord weg te halen). In de stad zijn veel monumenten ook op zondag open. Misschien is het goed volgend jaar nog sterker te benadrukken dat de monumenten in de gemeente Westland alleen op zaterdag open zijn.

Een mooi aantal mensen bezocht **Machutus**. Er waren leuke, interessante gesprekken met de bezoekers.

Leuke samenwerking met **De Westlandse Druif**. De rondleiders hebben continu rondleidingen gedaan! Leuk dat de Druivenprinses van dit jaar de hele dag mensen heeft rondgeleid, samen met de vrijwilligers Bep en Nico.

In de molen **De Vier Winden** werden molenbroden verkocht. In het begin was het heel rustig vanwege het weer, maar 's middags toch nog een flinke toeloop.

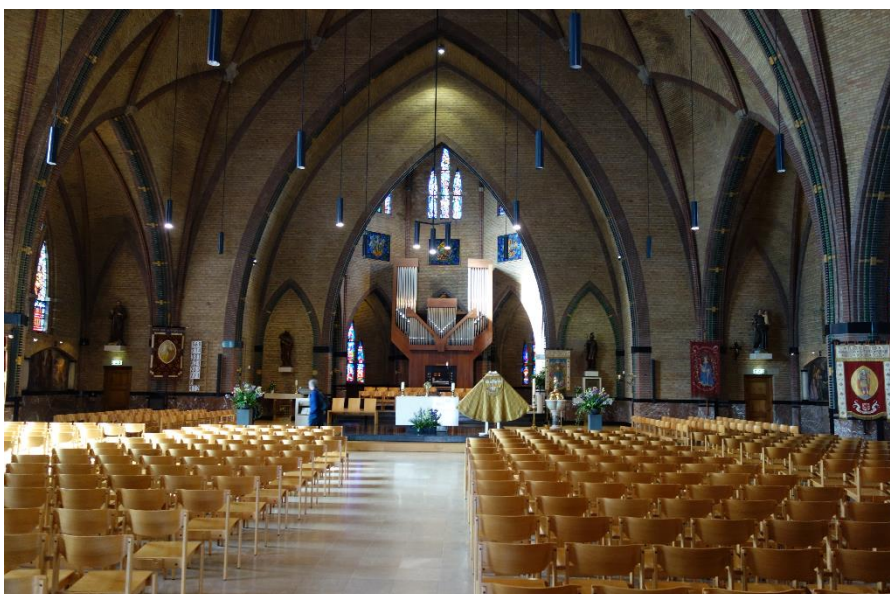
In de **NH Kerk Ter Heijde** is het boven verwachting goed gelopen. Er was ook nog een groep uit Zuid-Afrika, die een rondleiding in het Engels kreeg.

Rondleidingen in de **NH Kerk** zijn goed verlopen en het was aardig druk. De **Kerktoeren** was pas 's middags open vanwege het weer. Maar het is nog heel druk geweest. Groepjes van ongeveer 14 mensen werden in 25 minuten rondgeleid.

In de **Schipperswoning, Havenstraat** is het geweldig verlopen. Mensen werden zelfs van koffie – buurvrouw hielp mee – voorzien! De Havenstraat was “monumentaal” aangekleed met foto's op A3-formaat

Naaldwijk en Honselersdijk

In Naaldwijk waren de vanouds bekende monumenten opengesteld. Zeer grote aandacht was er voor de **Oude Kerk** op het Wilhelminaplein. Wellicht wat geholpen door de Zomerbloemententoonstelling, die er ook gehouden werd, kwamen op zaterdag en zondag bij elkaar zo'n 9.000 bezoekers naar dit prachtige monument. Ook het dichtbij gelegen **Heilige Geest Hofje** kreeg daardoor vele honderden bezoekers.

Gerichter bezoek was er bij de overige monumenten in de kern van Naaldwijk: **de Sint Adrianus-kerk, Huize Bijdorp, het tramstation, de katholieke begraafplaats** en de **gashouder**.

Twee monumenten openden dit jaar voor het eerst hun deuren. Allereerst was dit het **Oude Raadhuis** op het Wilhelminaplein. Dit prachtig gerestaureerde pand werd door de nieuwe huurder (brillenzaak) opengesteld. Doordat hier niet veel reclame voor gemaakt was, was de belangstelling niet heel groot. Hetzelfde gold voor de boerderij '**de Vlietwoning**', buiten het dorp.

De Historische Vereniging had op zaterdag een stand op het plein, waar informatie werd verschaft over de open monumenten en waar men een gids met rondleidingen kon krijgen. In een rondwandeling van ongeveer een uur konden bezoekers het historische Naaldwijk ontdekken. Geschat wordt dat zo'n 60 mensen hiervan gebruik gemaakt hebben.

In Honselersdijk namen café Bij 't Hof, RK kerk Onze Lieve Vrouw van Goeden Raad en de Regenboogkerk deel aan Open Monumentendag. In de Dijkstraat hingen, net als vorig jaar, 21 oude foto's uit de collectie van Historisch Archief Westland op de plek waar de fotograaf gestaan heeft. Deze straattentoonstelling was opnieuw een succes.

Kerk Onze Lieve Vrouw van Goeden Raad. De kerk in Honselersdijk was geopend van 10.00 tot 16.00 uur. Wat de parochie betreft is het mogelijk volgend jaar te kijken naar verdere samenwerking met de Regenboogkerk om te kijken naar versterkende factoren. De kerk was opgenomen in de stempelroute van OTC het Barrel. Hier kwamen gedurende de dag een tiental deelnemers, vooral in de middag. Deze deelnemers kwamen een stempel halen en de meeste deelnemers deden ook een rondje in de kerk. Van de mogelijkheid tot een rondleiding in de toren werd door ongeveer 30% van de bezoekers gebruik gemaakt.

Diaken Dits gaf tweemaal op de dag een presentatie over het Rijke Roomse Leven. Deze presentaties werden gehouden om 11.00 uur en om 14.00 uur. Tijdens deze presentaties van ongeveer drie kwartier waren ongeveer 25 mensen per presentatie aanwezig. Hiermee kan dit als een succes worden beschouwd.

Ook werd voor het eerst de maquette van het oude veilingkerkje getoond. Dit trok veel belangstelling.

De 129 bezoekers van wie 10 kinderen, kregen een overzicht van de kerk en haar tradities. Geprobeerd is om de kerk zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij het thema 'Boeren, burgers en buitenlui'. Invalshoek hierbij was dat men in alle kanten van de samenleving naar de kerk ging en daar met tradities bezig was. Deze tradities zijn inzichtelijk gemaakt (zoals huwelijk, communie). Een aantal unieke stukken uit privé bezit werd getoond, zoals communie-kop-en-schotels en een beeld van ruim 80 jaar oud. Ondanks het feit dat er geen specifieke persberichten zijn afgegeven, voorafgaand aan deze Monumentendag, was de opkomst meer dan eerdere jaren.

De Regenboogkerk staat aan de Endeldijk 5 in Honselersdijk. Het is de plaats waar de leden van de Protestantse gemeente Honselersdijk samenkomen voor de eredienst, maar ook de locatie van het multifunctionele zalencentrum Hemelsblauw. De kerk is een gemeentelijk monument. In 2016 vond er een grote restauratie en renovatie plaats.

Inmiddels doet de kerk al drie jaar mee aan open monumentendag. Hierdoor heeft de regelmatige bezoeker de kerk voor, tijdens en na de restauratie kunnen aanschouwen. Door het gebruik van de kleur Hemelsblauw en donkerblauwe kleuraccenten in combinatie met witte comfortabele stoelen op zwarte stenen vloer is de uitstraling traditioneel en tegelijkertijd helemaal actueel en modern. Het orgel van orgelbouwer Öhms uit Trier (DI) is afkomstig uit Neunkirchen (DI) en werd volledig gerestaureerd en herplaatst in de Regenboogkerk. Hierdoor is een volwaardig concertorgel aan de rijke orgeltraditie van het Westland toegevoegd. Een waar genot om werken van Bach op dit orgel te horen spelen!

Tijdens de restauratie zijn oorspronkelijke elementen teruggebracht, zoals de centrale entree deur en open houten trappen naar het bordes. Bijzonder detail is dat het bordes is ingekort, waardoor de glas-in-loodramen nu volledig vrij zijn gekomen, wat het esthetische karakter van de kerk heeft verhoogd.

Tijdens de open dagen mochten zij een 100- tal bezoekers ontvangen. Bezoekers werden onthaald als gasten. Er was koffie en appeltaart en 's middags een broodjeslunch. Een team van 6 -10 vrijwilligers zorgde voor de organisatie en waren gastheer en gastvrouw voor de bezoekers.

Aangezien Open Monumentendag samen viel met de Nationale Orgel dag bood de kerkorganist twee keer een gratis orgelconcert aan van circa drie kwartier. Een bezoek aan de Regenboogkerk was dus zeker de moeite waard.

In de kerk zijn fotoboeken aanwezig van de kerk voor de verbouwing en van de andere kerk De Voorhof, die nu niet meer in gebruik is.

De **Nederhof** was niet te bezichtigen doordat bij de asbestverwijdering zoveel gesloopt was, dat het niet verantwoord was om met groepen naar binnen te gaan. Wel heeft Jolanda Faber van Historische Vereniging Naaldwijk-Honselaarsdijk tussen 14.00 en 17.30 uur ca 50 belangstellenden, onder wie enkele kinderen, rond het gebouw geleid en de geschiedenis van de Nederhof en het voormalige Huis Honselaarsdijk verteld. Hoewel men het jammer vond dat ze niet in het gebouw konden, gaven de meeste mensen aan dat ze volgend jaar terugkomen om de binnenkant te zien.

Poeldijk

Sint Bartholomeuskerk met de volgende activiteiten:

- Historische foto-expositie over Poeldijk waarbij het thema Boeren, Burgers en Buitenlui een hoofdrol speelde.

- Een expositie over het ontstaan van de straatnamen van Poeldijk. Dit naar aanleiding van het boek van Ton van Lier, dat zaterdag om 11 uur overhandigd werd aan Peter Smit van het Historisch Archief Westland. De overhandiging werd muzikaal omlijst door Leon Endhoven, de pianist van popkoor Fine Tuning.
- Expositie van Westlandse kunstenaars met kunstuitingen waarin het thema Boeren, Burgers en Buitenlui is verwerkt.
- Zaterdagmiddag was er een optreden van de rockband The Dorst.
- Op zaterdag voer er een schuit tussen de historische druivenkwekerij Sonnehoeck en de Bartholomeuskerk voor de belangstellenden.
- Loes Zwinkels was op zowel zaterdag als zondag in de kerk aanwezig om uitleg te geven over het restaureren van kazuïfels.
- De bezoekers konden zich laten fotograferen in oude Westlandse kledij.
- Ieder, die het wilde, kon uitleg krijgen over de Westlandse groeikaart, <http://www.westlandkaart.nl>, en de beeldbank, <http://www.beeldbankpoeldijk.nl>, waarin nu enige collecties van ons archief zijn ontsloten en daarmee voor iedereen toegankelijk.
- De dames van de catering werd op beide dagen weinig rust gegund.

Bezoekers/vrijwilligers:

- Op zaterdag werd de kerk bezocht door ongeveer 470 bezoekers, van wie ongeveer 30 kinderen. Die dag hadden we de beschikking over 19 vrijwilligers.
- Op zondag brachten ongeveer 450 mensen een bezoek aan de kerk, waarvan ook ongeveer 30 kinderen. Deze dag hadden we de beschikking over 16 vrijwilligers.

Voor de exposities werd gebruik gemaakt van panelen, schildersezels, vitrines, twee computers met beeldscherm en planten ter versiering

Wateringen en Kwintsheul

Met bijna 2500 bezoekers, verdeeld over negen monumenten waren de 121 vrijwilligers meer dan tevreden. Zeker als je bedenkt dat het begin van de dag werd weggespoeld door een hevige plensbui.

De bezoekers kwamen niet voor niets. Er was heel wat te zien en te doen. Om te beginnen liep er een dorpsomroeper van monument naar monument in het kader van het thema Boeren, Burgers en Buitenlui.

Ook werd de dag onverwacht opgefleurd door een groep Belgen en een Waterings echtpaar. Gezamenlijk bezochten zij alle monumenten, uitgedost in prachtige "Dickens"-kleding. Dit was een zeer fraaie aanvulling op alle verdere activiteiten.

Het slechte weer van de dag ervóór en diezelfde ochtend, maakte het voor de bezoekers van het **Gemaal Oude en Nieuwe Broekpolder** extra interessant. Na het 'moderne' gemaal te hebben bezichtigd konden de bezoekers met een boot naar de 'ouderwetse' **Groeneveldse molen**, die lustig stond te malen. Daarbij kregen ze zicht op een volle waterberging, iets dat maar zelden te zien is. Dit maakte het beeld op de waterhuishouding compleet.

Sonnehoeck kon goed merken dat er een tv-uitzending was geweest over het bedrijf. Er waren veel bezoekers, van wie er opvallend veel van buiten het Westland kwamen.

Tja, en als je een bierproeverij organiseert, dan ben je natuurlijk verzekerd van voldoende bezoekers. Sterker nog: hoe krijg je ze weer weg? Het was een goede zet van **boerderij Halfwege**.

De **Sint Andreaskerk** pakte als vanouds uit. Het kerkzilver kwam op tafel en de doop-, trouw- en begraafboeken waren weer uit het archief gehaald. Die laatste trekken altijd veel aandacht. De mooie handschriften en de vondst van je eigen familienaam doen het altijd weer goed. Ondanks de jarenlange ervaring die de vrijwilligers daar hebben, is het leuk om te merken dat er toch ieder jaar weer een beter en completer verhaal kan worden verteld. Zo iets ontstaat alleen uit enthousiasme.

Bij **molen Windlust** werd er gemalen en dat is altijd weer een indrukwekkende activiteit. Een combinatie van de kracht van de molen, de ambachtelijkheid en het zo gewone meel voor ons dagelijks brood.

De **Sint Jan de Doperkerk** had een gastenboek neergelegd. Daarin staat duidelijk te lezen dat de bezoekers onder de indruk waren van dit monument en van de gebrandschilderde ramen in het bijzonder. Ook de expositie van de Herenstraat werd gewaardeerd. Een enkeling genoot in eenzame stilte van de orgelmuziek.

In het **Raadhuis** op het Plein kon men een VIOS tentoonstelling bekijken. Niet gek bedacht, want heel wat Wateringers hebben wat met dit oude busbedrijf. De tentoonstelling zat ook goed in elkaar. Binnen kon een diaserie worden bekeken, waarna men zich buiten, kon vergapen aan een prachtig gerestaureerde oldtimer. Deze oudste Nederlandse ziekenauto uit 1930 was nog van VIOS geweest. Daarna kon men op nog drie adressen op het Plein gaan zien wat er nog restte uit de glorie dagen van VIOS.

Dit bracht de bezoekers vanzelf in de **Hervormde Kerk**, waar Piet Lipman, de oprichter van VIOS, zich in de oorlog nog had schuilgehouden. Maar de kerk had veel meer te bieden. Binnen kon men de 95 stellingen, die Luther 500 jaar geleden op de kerkdeur heeft gespijkerd, zien. Ook kon men zich laten fotograferen aan een schandpaal.

Er was heel wat te zien en te doen in Wateringen en Kwintsheul.

Vrijwilligersavond – R.K. kerk OLV van Goeden Raad

Donderdagavond 5-10-2017 kregen onze vrijwilligers die zich hadden ingezet voor geslaagde Open Monumentendagen, in het bijzijn van wethouder Marga de Goeij-van der Klugt, een gastvrij onthaal in de monumentale rooms-katholieke kerk Onze Lieve Vrouw van Goeden Raad in Honselersdijk.

Met een afwisselend programma werden zij bedankt voor hun inzet in het tweede weekeinde van september. Voorzitter Arie Storm gaf na een korte terugblik op de Westlandse activiteiten rond Open Monumentendag 2017 het woord aan Ronald Dits voor een lezing over het historische Rijke Roomsche Leven in het algemeen én in deze regio in het bijzonder.

Ook Kees Zwaard wist te boeien met zijn toelichting op de door hem vervaardigde en getoonde maquette van de niet meer bestaande Veilingkerk van Honselersdijk. Deze moest indertijd plaatsmaken voor andere bebouwing. Na het afbreken van de Veilingkerk werd de huidige kerk van OLV van Goeden Raad gewijd en in gebruik genomen.

De vrijwilligers genoten na een rondleiding door de kerk ten slotte in de pastorie van een door vrijwilligers van de kerk verzorgd hapje en drankje. Daar werden ervaringen en al weer nieuwe ideeën voor volgend jaar uitgewisseld.

Mini-OMD - Wateringen

Op 22 april was het de beurt aan Eric om het SMW-bestuur en de kernvertegenwoordigers te trakteren op al het moois dat Wateringen te bieden heeft en dan met name op het Plein. Het weer zat geweldig mee, maar helaas had net die dag de Wateringse middenstand een springkussenfestival op het Plein georganiseerd. Gelukkig waren de meeste activiteiten binnen.

De Hervormde Kerk was het decor voor de eerste wetenswaardigheden met als hoogtepunt de preekstoel van de Oranjes. Vervolgens werd het Raadhuis aangedaan. Na een rondleiding door dit mooie gebouw gaf Eric vier korte lezingen in de Raadzaal: het Wateringse Wapen (met koekjes van Arianne), de Wateringse raadhuisen, een ode

aan het Plein in 1934 door Jan Walch met medewerking van Arjan Verrijp, fotoserie over het Plein in vroeger dagen.

Hierna werd er buiten gekeken hoezeer het Plein veranderd was ten opzichte van vroeger dagen. De krijttekeningen van Eric waren helaas voor een deel opgeslokt door de springkussens.

Vervolgens werd de toren van de hervormde kerk bezocht. Dit bezoek was drieledig: de geschiedenis van de toren, uitzicht over Wateringen vanaf de omloop en het verhaal bij het cachot over crimineel Arij van der Leede uit 1740.

Na de toren werd over het Plein gewandeld langs wat VIOS-gerelateerde zaken om te eindigen in de Scrumpy Pub. Dit café is gevestigd in een deel van de voormalige VIOS-garage. Hier hield Eric een lezing over de geschiedenis van deze interessante busonderneming. Dit alles onder het toezien

oog van twee nazaten van Piet Lipman, de oprichter van VIOS. Deze twee dames hadden bus modellen beschikbaar gesteld, een paar stoeltjes uit de vroegere bussen en wat documenten. Hiermee werd "De Scrump" tijdelijk omgetoverd tot een waar VIOS-museum.

Na dit alles werden de kelen gesmeerd, terwijl Eric de antwoorden van de gehouden mini-quiz ging beoordelen. Marleen Nederpelt ging er vandoor met de eerste prijs: een chocolade VIOS-bus.

Watertoren Monster

Het afgelopen jaar hebben we voor het eerst in onze geschiedenis op zaterdag 25-02-2017 een extra open dag gehouden in samenwerking met Dunea (de eigenaar), gemeente Westland en onze stichting. Naast het jaarlijks verzorgen van onze klassendagen en de open monumentendag hebben we dit jaar een extra evenement mogen toevoegen aan het onder de aandacht brengen van onze monumenten in gemeente Westland.

We kunnen terugkijken op een succesvolle dag die zeker voor herhaling in aanmerking komt. Naast het bezoeken van de oude watertoren werden er ook rondleidingen door het gebied Solleveld gegeven door begeleiders met kennis van het terrein in de duinen.

Wat punten uit deze dag. De rondleidingen waren zo in trek dat er zelfs lange wachttijden ontstonden. Het parkeren was prima geregeld, mede dankzij vrijwilligers die de mensen naar mogelijkheden buiten het terrein verwezen. De trap naar boven in de watertoren vereiste goede begeleiding. Dit in verband met de zeer smalle trap, afgezet tegen de vele bezoekers.

Samenvattend: Deze uitbreiding van het aanbod en gehouden op een andere dag dan de O.M.D. dag verdient zeker navolging.

PR

In 2017 is op de volgende manieren aandacht gevraagd voor de activiteiten van de stichting:

- persberichten naar regionale kranten, kwartaalblad Streekhistorie en Kids in het Hele Westland (alle basisscholen)
- bekendmaking programma en activiteiten via
 - www.monumentaalwestland.nl en www.openmonumentendag.nl
 - pagina in Groot-Westland (sponsor)
 - flyer verspreid via basisscholen, monumenten, bibliotheken, winkels, kwartaalblad Streekhistorie, etc.
 - informatiemappen bij deelnemende monumenten
- posters via Restauratiefonds
- twitter

- tijdens Podium Westland heeft 'dorpsomroeper' Alex Wagener met een nostalgische fiets (van Boutkan

Tweewielers) en oude bel (van Café Bij 't Hof) en een antieke scheepstoeter (van Vereniging "De Binnenvaart") reclame gemaakt voor Open Monumentendag. Het promotieteam bestaande uit April Bleijenberg en Floris de Ruijter heeft ruim 800 folders uitgedeeld.

Diverse activiteiten

Gezamenlijke Westlandse historische verenigingen

De historische verenigingen, werk – en studiegroepen het hele Westland komen twee keer per jaar bij elkaar in het Westlands Museum om gezamenlijke onderwerpen te bespreken en elkaar op de hoogte te houden van activiteiten en ontwikkelingen op historisch gebied in het Westland. Twee bestuursleden (Wouter en Jolanda en later Leo) namen deel aan dit overleg en bespraken daar onze activiteiten.

Cultureel Platform Westland

Een aantal keren per jaar komen de culturele verenigingen uit de gemeente Westland bij elkaar, gefaciliteerd door Cultuurweb Westland en o.l.v. een wisselende voorzitter. De agenda bestaat meestal uit een presentatie over een specifiek onderwerp en een rondje langs alle deelnemende organisaties waarin zij hun activiteiten kunnen melden en toelichten. De notulen worden verzorgd door Cultuurweb en besproken in ons bestuur dat in het Platform wordt vertegenwoordigd door Wouter en Jolanda en later Arie.

Atlantikwall – erfgoedlijn Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland ondersteunt het behoud en verbetering van erfgoed met het Erfgoedhuis en zeven erfgoedlijnen: Atlantikwall, Landgoederenzone, Romeinse Limes, Trekvaarten, Waterdriehoek (Biesbosch, Kinderdijk, Dordrecht), Oude Hollandse Waterlinie en het eiland Goeree-Overflakkee.

Alle partijen die betrokken zijn bij deze erfgoedthema's, zoals musea, verenigingen, gemeenten, ondernemers en vrijwilligers, komen samen in 'erfgoedtafels'. Hier worden projecten geïnitieerd, voorgesteld en versterkt. Het Erfgoedhuis ZH ondersteunt diverse projecten van de tafeldeelnemers.

Wij hebben ons aangesloten bij de erfgoedlijn Atlantikwall met als doel op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen langs de kust van het Westland. Op de klassendag in 2017 hebben een aantal groepen bezoeken gebracht aan de bunkers achter de Intratuin in 's-Gravenzande.

Van ons bestuur nemen Arie en Wouter deel aan het overleg en de activiteiten van de Atlantikwall.

Financieel verslag

Stichting Monumentaal Westland		Overzicht inkomsten en uitgaven 2017	
Inkomsten		Uitgaven	
		Monumentendag	€ 3.584
2017 Bijdrage Gemeente	€ 10.000	Klassendag	€ 590
Bijdrage Cultuurweb materiaal	€ 511	Materiaal	€ 2.099
Rente spaarrekening	€ 24	PR kosten – website, drukwerk, presentatie	€ 1.206
		Mini OMD voor kernvertegenwoordigers	€ 142
Sponsoring Rabobank	€ 1.000	Vrijwilligersavond en attenties	€ 640
		Bestuur en representatie	€ 574
		Bank – en diverse kosten	€ 110
		Projecten: opening watertoren	€ 197
		Diverse kosten	€ 93
		Totaal kosten	€ 9.234
		Resultaat naar balans	€ 2.301
Totale inkomsten	€ 11.535	Totale uitgaven	€ 11.535

Stichting Monumentaal Westland		Balans per 31 december 2017	
Activa		Passiva	
Lopende rekening	€ 6.512	Algemene reserve: €11.751 + € 2.277	€ 14.052
Spaarrekening	€ 8.051	Nog te betalen materiaal	€ 510,58
Totalen	€ 14.563	Totalen	€ 14.563